

Sygn. akt III KK 295/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 stycznia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Antoni Bojańczyk (przewodniczący)

SSN Zbigniew Kapiński (sprawozdawca)

SSN Adam Roch

Protokolant Weronika Woźniak

przy udziale prokuratora del. do Prokuratury Krajowej Anety Orzechowskiej,
w sprawie **R. K.**

oskarżonego z art. 284 § 2 k.k. i in.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 25 stycznia 2023 r.,

kasacji wniesionej przez prokuratora - na niekorzyść

od wyroku Sądu Okręgowego w Koszalinie

z dnia 15 lutego 2022 r., sygn. akt V Ka 697/21

zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w Wałczu

z dnia 30 września 2021 r., sygn. akt II K 49/17,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę oskarżonego R. K.
przekazuje Sądowi Okręgowemu w Koszalinie do ponownego
rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Wałczu wyrokiem z dnia 30 września 2021 roku, sygn akt II K 49/17 w pkt 1 uniewinnił R. K. od popełnienia czynów z pkt I i II wyroku oraz w pkt 2 skazał go za czyn z pkt III na karę 1 roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby 3 lat (pkt 3 wyroku), zobowiązał do naprawienia szkody na rzecz pokrzywdzonego (pkt 4 wyroku) oraz do informowania o przebiegu okresu próby (pkt 5 wyroku), zaś w pkt 6 rozstrzygnął co do dowodów rzeczowych, a w pkt 7 zasądził koszty sądowe.

Apelacje od powyższego wyroku wnieśli prokurator oraz obrońca skazanego.

Sąd Okręgowy w Koszalinie wyrokiem z dnia 15 lutego 2022 roku, sygn akt V Ka 697/21 uchylił zaskarżony wyrok w zakresie rozstrzygnięcia zawartego w punkcie 2 (drugim) oraz związane z nim rozstrzygnięcia zawarte w punktach 3, 4, 5, 6 i 7, i na podstawie art. 17§1 pkt 9 k.p.k. umorzył postępowanie z uwagi na brak skargi uprawnionego oskarżyciela, w pozostałym zakresie zaskarżony wyrok utrzymał w mocy.

Kasację od powyższego wyroku wniósł prokurator zarzucając mu rażące naruszenie przepisów postępowania karnego procesowego mające istotny wpływ na treść orzeczenia, a mianowicie art. 17 § 1 pkt. 9 k.p.k. i art. 14 § 1 k.p.k. polegające na bezpodstawnym przyjęciu, że skierowanie przez oskarżyciela publicznego aktu oskarżenia o występki z art. 284 § 2 k.k., stanowiło dla Sądu Odwoławczego okoliczność wyłączającą możliwość wydania wyroku skazującego z art. 286 § 1 kk z uwagi na wyjście poza skargę uprawnionego oskarżyciela i niedopuszczalność możliwości zmiany kwalifikacji prawnej w tym zakresie, co skutkowało niezasadnym umorzeniem postępowania wobec podsądnego o czyn z art. 286 § 1 k.k.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia Sądu Okręgowego w Koszalinie w punkcie pierwszym i przekazanie sprawy w tym zakresie Sądowi do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja wniesiona przez prokuratora Rejonowego w Pile okazała się zasadna a podniesiony w niej zarzut rażącego naruszenia przepisów postępowania karnego tj. art. 17§1 pkt 9 kpk i art. 14§1 kpk, zasługiwał na uwzględnienie. Podzielić należy stanowisko autora kasacji, że Sąd Okręgowy bezpodstawnie uznał,

iż skierowanie przez oskarżyciela publicznego aktu oskarżenia w którym zarzucono oskarżonemu popełnienie występkę z art. 284§2 kk, stanowiło okoliczność wyłączająca możliwość wydania wyroku skazującego za czyn z art. 286§1 kk z uwagi na wyjście przez Sąd Rejonowy poza granice skargi uprawnionego oskarżyciela. W zakresie możliwości zmiany kwalifikacji prawnej czynu zarzucanego aktem oskarżenia przez Sąd orzekający w danej sprawie w taki sposób, który nie powoduje wyjścia poza granice oskarżenia Sąd Najwyższy prezentuje dosyć jednolite i utrwalone stanowisko, że określony w akcie oskarżenia czyn ma charakter hipotetyczny: wersja wydarzeń przedstawiona przez oskarżyciela nie może być uznana za ostateczną. Właśnie temu służy rozprawa, by umożliwić weryfikację tej wersji/hipotezy. Zgodnie z zasadą, że to sąd zna prawo (*iura novit curia*), kwalifikacja prawna zaproponowana przez prokuratora nie jest dla sądu wiążąca (zob. S. Waltoś, Akt oskarżenia w procesie karnym, Warszawa 1963, s. 45 i n.; S. Stachowiak, Funkcje zasady skargowości w polskim procesie karnym, Poznań 1975, s. 208). Jest to jedynie pogląd prawny prokuratora na zarzucany czyn. Polski Kodeks postępowania karnego przewiduje w art. 399 § 1 k.p.k., że jeżeli w toku rozprawy okaże się, że nie wychodząc poza granice oskarżenia, można czyn zakwalifikować według innego przepisu prawnego, sąd uprzedza o tym obecne na rozprawie strony. Możliwe jest nawet dokonanie zmiany kwalifikacji prawnej czynu na rozprawie odwoławczej (art. 455 k.p.k.). To sąd jest odpowiedzialny za podjęcie decyzji co do prawa, które znajdzie zastosowanie i dokonania wiążącej subsumcji. Niezależne od opinii oskarżyciela sąd zajmuje samodzielne stanowisko co do kwalifikacji prawnej. Jest to jego uprawnienie, a zarazem obowiązek (wyrok Sądu Najwyższego z 8 września 2016 r., sygn. akt III KK 294/16, Lex nr 2100241). Podobny pogląd wyrażony został w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2017 r., gdzie stwierdzono, że zasada skargowości nie ogranicza sądu w ustaleniu szczegółowych elementów faktycznych zdarzenia opisanego w akcie oskarżenia, ani w prawnej ocenie zarzucanego czynu. Z istoty tej fundamentalnej dla procesu karnego zasady wynika bowiem, że opis czynu zawarty w zarzucie skargi uprawnionego oskarżyciela stanowi jedynie procesową hipotezę, podlegającą ustawicznej weryfikacji w toku sądowego postępowania dowodowego. Rezultatem tych czynności oraz ocen dokonanych

przez sąd jest opis czynu przypisanego oskarżonemu w orzeczeniu kończącym postępowanie (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2017 r., sygn. akt IV KK 85/17, Lex nr 2427177). Także w orzecznictwie sądów powszechnych prezentowane i utrwalone jest stanowisko, że przedmiotem procesu jest ujęte w akcie oskarżenia zdarzenie historyczne. Znaczenie określenia "zdarzenie historyczne" obejmuje opisane w skardze wniesionej przez prokuratora zdarzenie faktyczne. Zdarzenie historyczne jest przy tym pojęciem o szerszym znaczeniu niż pojęcie "czynu" oskarżonego, polegającego na jego działaniu lub zaniechaniu. Sąd, w następstwie wyników postępowania dowodowego, może inaczej, w porównaniu z twierdzeniami oskarżyciela w akcie oskarżenia, dokonać ustaleń w sprawie, o ile porusza się w granicach wyznaczonych zdarzeniem ujętym w akcie oskarżenia. Granice oskarżenia są zachowane wtedy, gdy w miejsce czynu (bądź czynów) zarzuconego, w ramach tego samego zdarzenia faktycznego (historycznego) można przypisać oskarżonemu czyn ze zmienionym opisem, czy nawet oceną prawną, ale mieszczący się w tym samym zespole zachowań człowieka, które stały się podstawą poddania w akcie oskarżenia przejawów jego działalności wartościowaniu z punktu widzenia przepisów prawa karnego materialnego. Granice oskarżenia wyznacza przedmiot ochrony a w jego ramach także rodzaj przestępstwa, przedmiot czynności wykonawczej, miejsce i czas działania a także osoba oskarżonego i pokrzywdzonego (wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 16 lutego 2016 r., sygn. akt II AKa 367/15, Lex nr 2071581).

Także zdaniem Sądu Apelacyjnego w Krakowie zakaz wyjścia poza granice orzekania oznacza niedopuszczalność orzekania poza ramami zdarzenia będącego przedmiotem oskarżenia. Oceny tej dokonuje się z punktu widzenia konkretnego zdarzenia faktycznego, którego dotyczy akt oskarżenia. Nie ma przy tym znaczenia kwalifikacja prawna czynu przyjęta przez oskarżyciela w akcie oskarżenia. Jak trafnie to wyraził Sąd Apelacyjny we Wrocławiu, czy sąd "zmieścił się" w granicach skargi, decyduje tożsamość zdarzenia historycznego, do którego należy czyn przypisany w aspekcie zdarzenia objętego aktem oskarżenia (wyrok z dnia 21 listopada 2018 r., II AKa 332/18). W orzecznictwie nie budzi również wątpliwości kwestia, iż nie stanowi wyjścia poza granice oskarżenia, zatem i naruszenia zasady skargowości, dokonanie w toku przewodu sądowego co do tego samego zdarzenia

ustaleń faktycznych odmiennych niż przyjęte w zarzucie, np. odnośnie daty, czy okresu popełnienia czynu. Jak trafnie stwierdził Sąd Apelacyjny w Warszawie, w wypadku innych ustaleń co do czasu popełnienia czynu, dla zachowania tej tożsamości niezbędne jest wyłącznie wykazanie niezmienności podmiotu czynu, przedmiotu ochrony, a także tożsamości osoby pokrzywdzonej (wyrok z dnia 18 października 2018 r. II AKa 402/17). Powszechnie przyjmuje się, że opis czynu zawarty w akcie oskarżenia ani zastosowana kwalifikacja prawna nie są wiążące dla orzekającego sądu, a wiąże sąd zdarzenie w znaczeniu historycznym. Jak trafnie przyjął Sąd Apelacyjny w Szczecinie, w zakresie uprawnień sądu mieszczą się zmiany co do czasu i miejsca popełnienia badanego czynu, co do stanów faktycznych zarówno strony przedmiotowej, jak podmiotowej, ustalenia odmiennego działania sprawców, skutku i powiązania go z zachowaniem sprawców, czy odmiennej kwalifikacji prawnej (wyrok z dnia 24 maja 2018 r. II AKa 75/2018). Natomiast Sąd Apelacyjny w Katowicach również trafnie stwierdził, że zmiany opisu czynu są dopuszczalne, gdy sąd dokonuje oceny tego samego w znaczeniu ontologicznym zachowania oskarżonego, które stanowiło przedmiot oskarżenia (wyrok z dnia 30 listopada 2018 r. II AKa 508/2018) - wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 17 września 2019 r., sygn. akt II AKa 95/19, Lex nr 3007602.

Przenosząc powyższe poglądy na grunt niniejszej sprawy w ocenie Sądu Najwyższego nie można zaakceptować stanowiska Sądu Okręgowego w Koszalinie, że Sąd Rejonowy w Wałczu w ramach zarzutu opisanego w pkt III aktu oskarżenia i zakwalifikowanego z art. 284§2 kk uznając w pkt 2 swojego wyroku oskarżonego R. K. za winnego tego, że w dniu 25 listopada 2015 r. w M. doprowadził do niekorzystnego rozporządzenia mieniem w łącznej kwocie 72.447 zł L. spółka z o.o. w G. w ten sposób, że zawarł z ww. spółką umowy kupna-sprzedaży dwóch naczep marki K. typ [...], nr VIN [...] rok produkcji 2007 oraz typ [...]. nr [...] rok produkcji 2007 wprowadzając nabywcę w błąd, iż pozostaje ich właścicielem, podczas gdy w rzeczywistości przyjął ww. naczepy do sprzedaży komisowej od spółki z o.o. J. w P. i przed zawarciem umowy kupna- sprzedaży z L. spółka z o.o. w G. nie uiścił należności za te naczepy J. spółce z o.o. w P. i nie wszedł w ich posiadanie, w następstwie czego L. spółka z o.o. w G. pomimo dokonania zapłaty nie otrzymała ww. naczep, które zgodnie z treścią umów leasingu nr [...] i nr [...] z dnia 24

listopada 2015 roku stanowiły przedmiot leasingu na rzecz M. spółka z o.o. w Poznaniu, czym działał na szkodę L. spółka z o.o. w G. i za to wymierzając na podstawie art. 286§1 kk karę roku pozbawienia wolności rażąco naruszył normy wynikające z treści art. 14§1 kpk w zw. z art. 17§1 pkt 9 kpk, co uzasadniało uchylenie w tym zakresie zaskarżonego wyroku i umorzenie postępowania z uwagi na brak skargi uprawnionego oskarżyciela.

Należy bowiem stwierdzić, że Sąd Rejonowy zmieniając opis czynu zarzucanego oskarżonemu w pkt III aktu oskarżenia i skazując R. K. za występki określony w art. 286§1 kk nie wykroczył poza granice zdarzenia historycznego dotyczącego zawarcia w dniu 25 listopada 2015 roku w M. dwóch umów kupna-sprzedaży dotyczących dwóch naczep marki K. typ [...], nr VIN [...] rok produkcji 2007 oraz typ SDP 27. nr VIN [...] rok produkcji 2007 wprowadzając nabywcę w błąd, iż pozostaje ich właścicielem, podczas gdy w rzeczywistości przyjął ww. naczepy do sprzedaży komisowej od spółki z o.o. J. w P. i przed zawarciem umowy kupna- sprzedaży z L. spółka z o.o. w G. nie uiścił należności za te naczepy J. spółce z o.o. w P. i nie wszedł w ich posiadanie, w następstwie czego L. spółka z o.o. w G. pomimo dokonania zapłaty nie otrzymała ww. naczep, które zgodnie z treścią umów leasingu nr [...] i nr [...] z dnia 24 listopada 2015 roku stanowiły przedmiot leasingu na rzecz M. spółka z o.o. w P., czym działał na szkodę L. spółka z o.o. w G..

Porównując bowiem treść zarzutu zawartego w pkt III aktu oskarżenia z opisem czynu przypisanego oskarżonemu w pkt 2 wyroku Sądu Rejonowego w Wałczu, z dnia 30 września 2021r. uznać należy, że zachowana została tożsamość czynu w zakresie jego najistotniejszych elementów dotyczących miejsca, czasu działania oskarżonego, przedmiotu czynności wykonawczej a także osoby oskarżonego i podmiotu pokrzywdzonego. Dokonana przez Sąd Rejonowy zmiana opisu strony podmiotowej w zakresie zamiaru i uznanie, że od początku R. K. działał z zamiarem oszustwa na szkodę pokrzywdzonego oraz w zakresie opisu strony przedmiotowej poprzez uznanie, że oskarżony nie przywłaszczył sobie powierzonych mu pieniędzy, ale wprowadził w błąd nabywcę, iż pozostaje właścicielem dwóch wskazanych wyżej naczep, podczas gdy faktycznie przyjął te naczepy do sprzedaży komisowej od spółki J. w P. i przed zawarciem umowy sprzedaży z L. spółka z o.o. w G. nie

uiścił należności za przedmiotowe przyczepy J. spółce z o.o. w P. i nie wszedł w ich posiadanie w wyniku czego L. sp. z o.o. w G. pomimo dokonania zapłaty nie otrzymała wskazanych naczep, które zgodnie z umowami stanowiły przedmiot leasingu na rzecz M. spółka z o.o. w P. nie może więc być uznane za wyjście poza granice oskarżenia.

Podzielić należy zatem stanowisko autora kasacji zawarte w uzasadnieniu tego pisma, że opis czynu z pkt III zawarty w akcie oskarżenia, poza użyciem słowa „przywłaszcza” w dalszej części zawiera elementy strony podmiotowej oszustwa a w zawiązku z tym zasadnie zakwestionowano stanowisko Sądu Okręgowego w Pile odnośnie istnienia przeszkód do zmiany opisu czynu i kwalifikacji prawnej przez Sąd Rejonowy w Wałczu z art. 284§2 kk na występpek z art. 286§1 kk w sytuacji gdy granice tożsamości czynu zarzucanego i ostatecznie przypisanego wyrokiem Sądu pierwszej instancji zostały zachowane.

Rozpoznając ponownie przedmiotową sprawę w postępowaniu odwoławczym Sąd Okręgowy w Koszalinie rozważy jeszcze raz zasadność podniesionych przez obrońcę oskarżonego zarzutów, unikając wadliwości, która miała miejsce przy rozpoznawaniu sprawy po raz pierwszy, mając również na względzie dokonane wyżej rozważania i przytoczone stanowiska zarówno Sądu Najwyższego jak też Sądów Apelacyjnych dotyczące występującego w niniejszej sprawie zagadnienia.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w części dyspozytywnej wyroku.